

Begroting 2017

Financiële begroting

Provincie Gelderland

Definitief PS
dinsdag 26 september 2017 16:26

Bezoekadres: Markt 11, 6811 CG ARNHEM
Postadres: Postbus 9090, 6800 GX ARNHEM
Telefoon: (026) 3599480
E-mail: post@gelderland.nl
Website: www.gelderland.nl

provincie

Gelderland

Financiële begroting

In het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) is bepaald dat de financiële begroting bestaat uit:

- het overzicht van baten en lasten en de toelichting;
- de uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting;
- de bijlage met het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld.

Wij beginnen dit hoofdstuk met een uiteenzetting van de grondslagen van waardering en resultaatsbepaling.

Grondslagen van waardering en resultaatsbepaling

Met de behandeling van de Voorjaarsnota 2016 (PS2016-404) hebben uw Staten uitgangspunten voor de wijze van indexeren van de baten en lasten, de rentevisie en de bijbehorende percentages voor de Begroting 2017 en het meerjarig kader vastgesteld. In dit hoofdstuk gaan we in op deze uitgangspunten en grondslagen van waardering en resultaatsbepaling.

Provinciefonds

De (meerjaren)raming voor de uitkering uit het Provinciefonds is gebaseerd op de septembercirculaire 2016.

Indexering van loongevoelige budgetten

Deze budgetten worden geïndexeerd voor een werknemerscomponent en een werkgeverscomponent (bijvoorbeeld gestegen pensioenpremies). Beide componenten kunnen jaarlijks variëren. Voor de Begroting 2017 ramen wij een stijging van in totaal 2%. In meerjarig kader ramen wij een indexatie voor loongevoelige budgetten van 1,5% per jaar.

Indexering van prijsgevoelige budgetten

De ontwikkeling van de prijzen wordt gebaseerd op het consumentenprijsindexcijfer (CPI) dat het Centraal Plan Bureau (CPB) jaarlijks in het voorjaar verstrekt in de kerngegevensstabel van het Centraal Economisch Plan (CEP 2016, maart 2016). Hierin wordt een nacalculatie over het vorig begrotingsjaar betrokken. In de Begroting 2015 zijn de budgetten met 1,5% verhoogd voor inflatie. Op basis van de werkelijke inflatiecijfers had dit 0,6% moeten zijn. Voor 2017 worden de budgetten daarom verhoogd met 0,2% (1,1% - 0,9%). Voor het meerjarig kader hanteren wij een jaarlijkse indexatie van 1,1%.

Indexering van subsidiebudgetten

Gesubsidieerde instellingen hebben ook te maken met inflatie van zowel loongevoelige als prijsgevoelige budgetten. De subsidiebudgetten worden dan ook voor inflatie gecompenseerd. Wij hanteren hiervoor een mixpercentage van $\frac{2}{3} \times \text{loonvoet overheid} + \frac{1}{3} \times \text{CPI}$. De loonvoet overheid 2017 is volgens het CPB 2,2%. Voor 2017 komt dit mixpercentage uit op 1,5%. Voor het meerjarig kader hanteren wij een jaarlijkse indexering van 1,5%.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Als inflatiecorrectie in de Begroting 2017 wordt de werkelijke CPI over 2015 gehanteerd. In meerjarig kader wordt rekening gehouden met de raming van de inflatie zoals dat is opgenomen in het Centraal Economisch Plan (CEP). Voor 2017 ramen wij een inflatoire aanpassing van 0,6%. Voor 2018 wordt een inflatiecorrectie van 0,6% geraamd. En voor 2019 en 2020 wordt een inflatiecorrectie van 1,1% geraamd.

Rentevisie

Voor 2017 en meerjarig kader gaan we uit van een geldmarktrente van 0% en een kapitaalmarktrente van 0,5%.

Structureel en incidenteel

We hanteren de volgende uitgangspunten in het bepalen of een baat en/of last als structureel of incidenteel wordt gezien:

- Baten en lasten die 3 jaar of korter worden geraamd zijn incidenteel van aard en baten en lasten die 4 jaar of langer worden geraamd zijn structureel van aard.
- Baten en lasten die als structureel zijn aangemerkt blijven structureel, ook in de laatste jaren dat het op de Begroting staat.
- Dotaties en onttrekkingen aan reserves zijn in principe incidenteel. De uitzonderingen zijn:
 - De mutaties met betrekking tot de decentralisatieuitkering Natuur in kerntaak 3 Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden zijn structureel van aard;
 - De mutaties in het kader van groot onderhoud van wegen in kerntaak 4 regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer zijn structureel van aard;
 - De dotaties met betrekking tot de decentralisatieuitkering monumentenzorg in kerntaak 6 Cultuur en erfgoed zijn structureel van aard;
 - De dotaties met betrekking tot een gedeelte van de beleggingsopbrengsten en een gedeelte van de dividenden in Algemene dekkingsmiddelen en overige zijn structureel van aard zijn.

Overzicht van baten en lasten en de toelichting

Overzicht van baten en lasten

In onderstaand overzicht worden de geraamde baten, lasten en het saldo per kerntaak weergegeven voor de Jaarstukken (rekening) 2015, Begroting 2016 na Najaarsnota, Begroting 2017 en het meerjarig kader 2018 tot en met 2020.

Bedragen x € 1.000	Rekening jaar 2015		Begroting na NJN 2016		Begroting 2017		Raming 2018		Raming 2019		Raming 2020	
Kerntaak	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1 - Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	150.962	5.401	96.238	9.350	57.072	3.727	47.236	2.247	11.560	2.247	5.444	2.247
2 - Milieu, energie & klimaat	27.170	17.265	31.810	8.680	39.451	13.160	34.785	17.194	31.323	16.931	21.266	10.334
3 - Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden	68.530	36.531	83.997	57.683	88.655	55.313	103.071	43.110	96.904	38.519	92.947	38.519
4 - Regionale bereikbaarheid & regionaal openbaar vervoer	638.781	203.886	389.444	238.760	277.097	199.222	274.204	166.145	253.586	198.590	224.224	164.331
5 - Regionale economie	79.289	36.356	96.868	47.052	66.830	19.387	52.762	25.137	42.759	23.724	22.734	12.103
6 - Cultuur en erfgoed	42.356	1.671	30.439	1.671	38.490	1.671	25.148	1.671	23.745	1.671	23.745	1.671
7 - Kwaliteit van het openbaar bestuur	2.118	62	4.084	64	7.174	64	7.330	64	3.645	64	2.897	64
Mens & Middelen	127.893	8.963	137.034	5.631	141.619	6.316	133.830	4.473	119.141	4.473	119.143	4.473
Algemene dekkingsmiddelen en overige	15.000	435.278	8.845	376.457	7.834	374.297	9.703	375.114	11.723	378.487	14.267	382.184
Geraamde totaal saldo van Baten en Lasten	1.152.100	745.413	878.759	745.347	724.221	673.156	688.069	635.155	594.385	664.707	526.666	615.927
- waarvan eenmalig			705.024	415.294	297.325	148.546	246.493	122.597	169.223	154.970	107.079	105.813
- waarvan structureel			173.735	330.054	426.896	524.610	441.577	512.559	425.162	509.737	419.587	510.114
Mutaties reserves	676.740	1.099.410	1.399.040	1.532.452	593.539	645.118	462.570	522.132	513.771	454.089	356.752	290.352
- waarvan eenmalig			1.399.040	1.532.452	313.133	446.583	193.712	284.339	249.513	227.185	92.725	66.991
- waarvan structureel			0	0	280.406	198.535	268.858	237.793	264.258	226.904	264.027	223.360
Geraamde resultaat		-15.984		0		-514		-6.648		-10.640		-22.860

De Begroting van 2017 heeft een geraamd lastenniveau van ca € 724 miljoen. Dit is inclusief een bedrag aan overhead van € 72 miljoen (onderdeel van Mens en Middelen) en een bedrag van € 50.000 onvoorzien (onderdeel van Algemene dekkingsmiddelen en overige). Uit bovenstaande tabel blijkt dat de Begroting van 2017 behoorlijk afwijkt van de realisatie in boekjaar 2015. Bij de lasten komt dit voornamelijk door € 280 miljoen in 2015 voor de doortrekking van de A15 en het verplicht activeren van investeringen met een maatschappelijk nut vanaf 2017 (€ 97 miljoen). Bij de baten zit het verschil voornamelijk in het dividend (€ 50 miljoen).

Per 1 januari 2016 zijn overheidsondernemingen belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Dat geldt ook voor veel van hun verbonden partijen, daar er voor de wet geen onderscheid wordt gemaakt tussen ondernemingsactiviteiten die direct (intern onderdeel) of indirect (via een separate rechtspersoon) worden verricht. Nog niet alle onderdelen zijn duidelijk op landelijk niveau. Sinds januari zijn de diverse notities gepubliceerd en is ook de IPO lijst afgestemd met de Belastingdienst. Recent heeft een eerste overleg met de belastinginspecteur plaatsgevonden. De screening over het jaar 2015 is voorgelegd aan de Belastingdienst ter beoordeling. In het najaar van 2016 zal de beoordeling van deze gegevens plaatsvinden. Omdat onze activiteiten niet wezenlijk van aard veranderen ten opzichte van voorgaande jaren, gaan we er vooralsnog vanuit dat we over boekjaar 2017 ook geen vennootschapsbelasting hoeven af te dragen.

Overzicht van verschillen

Onderstaand treft u een overzicht aan van de verschillen tussen de Begroting 2016 na Najaarsnota en de Begroting 2017 met betrekking tot baten en lasten.

Bedragen * € 1000	Begroting 2016 na Najaarsnota			Begroting 2017			Verschil		
Kerntaak	Lasten (A)	Baten (B)	Saldo (C=A-B)	Lasten (D)	Baten (E)	Saldo (F=D-E)	Lasten (G=A-D)	Baten (H=E-B)	Saldo (I=C-F)
1 - Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	96.238	9.350	86.888	57.072	3.727	53.345	39.166	-5.623	33.543
2 - Milieu, energie & klimaat	31.810	8.680	23.131	39.451	13.160	26.291	-7.640	4.480	-3.160
3 - Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden	83.997	57.683	26.313	88.655	55.313	33.342	-4.658	-2.370	-7.028
4 - Regionale bereikbaarheid & regionaal openbaar vervoer	389.444	238.760	150.684	277.097	199.222	77.874	112.348	-39.538	72.810
5 - Regionale economie	96.868	47.052	49.816	66.830	19.387	47.443	30.037	-27.665	2.373
6 - Cultuur en erfgoed	30.439	1.671	28.768	38.490	1.671	36.819	-8.051	0	-8.051
7 - Kwaliteit van het openbaar bestuur	4.084	64	4.020	7.174	64	7.110	-3.090	0	-3.090
Mens & Middelen	137.034	5.631	131.404	141.619	6.316	135.304	-4.585	685	-3.900
Algemene dekkingsmiddelen en overige	8.845	376.457	-367.612	7.834	374.297	-366.463	1.011	-2.160	-1.149
Geraamde totaal saldo Baten en Lasten	878.759	745.347	133.412	724.221	673.156	51.064	154.538	-72.191	82.348

Analyse aanmerkelijke verschillen

Aanmerkelijke verschillen tussen de Begroting 2016 na Najaarsnota en de Begroting 2017 worden toegelicht. Onderstaand wordt per kerntaak het overzicht van de verschillen weergegeven en de verschillen geanalyseerd.

1 Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer			
Bedragen x € 1.000			
	Lasten	Baten	Saldo
Begroot 2016 na Najaarsnota	96.238	9.350	86.888
Begroot 2017	57.072	3.727	53.345
Verschil	-39.166	-5.623	-33.544
Plandoel			
	Lasten	Baten	Saldo
SteenGoed Benutten	783		783
Bevorderen ruimtelijke kwaliteit en wonen naar behoefte	-14.937	-127	-14.810
Doorontwikkelen en programmeren van de zes Gebiedsopgaven	-2.336		-2.336
Realiseren van fysieke resultaten met behoud/versterking van de ruimtelijke kwaliteit	-19.387	-5.880	-13.507
Schoon en voldoende water en veilig tegen overstroming	-1.063	384	-1.447
Leefbaarheid vergroten door de samenhang in de samenleving te bevorderen	5.300		5.300
Sociaal profiel	-7.527		-7.527
Totaal	-39.166	-5.623	-33.543

Toelichting aanmerkelijke verschillen

Met ingang van 2017 is plandoel Behoud en bevorderen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving gesplitst in plandoel SteenGoed Benutten en plandoel Bevorderen ruimtelijke kwaliteit en wonen naar behoefte. De lasten van laatstgenoemde plandoel zijn in 2017 lager dan in 2016 door met name de Robuuste InvesteringsImpuls (€ 11,5 miljoen) en het aflopende impulsplan Wonen (€ 2,8 miljoen). De lagere lasten van plandoel Realiseren van fysieke resultaten met behoud/versterking van de ruimtelijke kwaliteit hebben betrekking op de aflopende programma's uit de Coalitieperiode 2012-2015, Stad & Regio (€ 9 miljoen) en Gelderse Gebiedsontwikkeling (€ 10 miljoen). De afname in de baten betreft vooral de verkoop van de Waalwaard aan de Beijer in 2016 (PS 2014-945). De lasten van plandoel Schoon en voldoende water en veilig tegen overstroming dalen doordat het project "baggeren van de Linge" bijna is afgerond. De laatste afrekening volgt in 2017. Plandoel Leefbaarheid vergroten door de samenhang in de samenleving te bevorderen laat een toename van ruim € 5 miljoen aan lasten zien als gevolg van de nadere uitwerking programma Leefbaarheid (PS 2016-566) en het in deze Begroting opgenomen voorstel om voor 2017 € 1,1 miljoen beschikbaar te stellen voor de subsidieregeling leefbaarheid. De lagere lasten in plandoel Sociaal profiel komen door het aflopen van het programma uit de Coalitieperiode 2012-2015 (€ 7,5 miljoen).

2 Milieu, energie & klimaat			
Bedragen x € 1.000			
	Lasten	Baten	Saldo
Begroot 2016 na Najaarsnota	31.810	8.680	23.131
Begroot 2017	39.451	13.160	26.291
Vershil	7.641	4.480	3.160
Plandoel			
	Lasten	Baten	Saldo
Een goede leefomgevingskwaliteit in Gelderland	1.475	-809	2.284
Een energieneutraal Gelderland	6.165	5.290	875
Totaal	7.640	4.481	3.159

Toelichting aanmerkelijke verschillen

De verschillen in de lasten van plandoel Een goede leefomgevingskwaliteit in Gelderland hebben met name betrekking op het onderdeel Bodem. Zoals vermeld in de Najaarsnota 2016 (PS2016-579) duurt de ontwikkeling van (grote) projecten op het vlak van gebiedsontwikkeling, bodemenergie, duurzaam grondwaterbeheer, klimaatadaptatie en een gezonde toplaag langer dan verwacht. Hierdoor wordt er € 2 miljoen van 2016 naar 2017 verschoven. Daarnaast wordt de financiering van het Landelijk Meldpunt Afval (LMA) overgeheveld van provincies naar het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Hierdoor zijn zowel de baten als de lasten € 0,3 miljoen lager dan in 2016. De resterende daling van de baten ontstaat door de financiële afronding in 2016 van de taken in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) door gemeenten namens de provincie, vóór het ontstaan van de omgevingsdiensten.

Inzake het plandoel Een energieneutraal Gelderland zijn er middelen beschikbaar gesteld voor onder meer het verduurzamen van de woningvoorraad, het verduurzamen van bedrijven en het vergroten van de opwek van hernieuwbare energie zoals benoemd in de beleidsnotitie 'Samen in versnelling' (PS2016-383). Hierdoor stijgen de lasten 2016 met € 5,2 miljoen. Daarnaast is de begroting door een verschuiving in het kasritme van Europese projecten (EFRO) verhoogd met € 6,6 miljoen aan lasten en € 5,4 aan baten. De totale stijging van de lasten voor dit plandoel zijn lager doordat projecten in het kader van energiebesparing en hernieuwbare energie vanuit het oude Energieprogramma en de isolatieregeling aflopen.

3 Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden			
Bedragen x € 1.000			
	Lasten	Baten	Saldo
Begroot 2016 na Najaarsnota	83.997	57.683	26.313
Begroot 2017	88.655	55.313	33.342
Vershil	4.658	-2.370	7.028
Plandoel			
	Lasten	Baten	Saldo
Aanleg nieuwe natuur en herstelmaatregelen natuur en landschap	10.890	-3.750	14.640
Beheren en beschermen	4.356	1.839	2.517
Natuur en samenleving	-3.598		-3.598
Toerisme en recreatie	1.314		1.314
Versterken Land- en tuinbouw: het landelijk gebied economisch en sociaal vitaal te houden	-7.437	-460	-6.977
Breedband	-867		-867
Totaal	4.658	-2.370	7.028

Toelichting aanmerkelijke verschillen

Natuur en Landschap komt steeds verder in de uitvoering, waardoor er in toenemende mate doelen gerealiseerd worden en kosten gemaakt worden. Met betrekking tot plandoel Aanleg nieuwe natuur en herstelmaatregelen natuur en landschap worden in 2017 twee nieuwe ecoducten over provinciale wegen aangelegd plus een aantal kleinere faunavoorzieningen (€ 6 miljoen). Voor de PAS-herstelmaatregelen en overig natuurherstel (€ 1,7 miljoen) en Natura 2000 (€ 0,4 miljoen) zal meer uitgegeven worden op de reeds afgegeven subsidiebeschikkingen. Daarnaast zullen wij meer uitgeven aan subsidies voor functieverandering (€ 1 miljoen). Dit zijn subsidies voor gronden gelegen binnen het Gelders Natuur Netwerk (GNN), die omgevormd worden tot natuur. Tevens zullen wij hogere lasten hebben door afwaardering van de boekwaarde van grond tot natuurwaarde wegens aankoop van meer gronden (met natuurbestemming) binnen het GNN (€ 1,4 miljoen). De lagere baten worden voornamelijk veroorzaakt doordat het verwachte resultaat op verkopen van gronden en opstellen lager is door het geplande verkoopvolume (€ 3,1 miljoen). Op het plandoel Beheren en beschermen is er een bijgesteld niveau van de bestedingen. De effecten van het nieuwe collectieve stelsel voor natuur- en landschapsbeheer worden groter. Hierdoor zijn de lasten ten opzichte van 2016 hoger (€ 3,9 miljoen). De hogere bate wordt veroorzaakt door de hogere bijdrage van de Decentralisatieuitkering Natuur (€ 2,2 miljoen). Deze was in 2016 lager vanwege de afgesproken provinciale bijdrage aan de transitiekosten van het RVO. Plandoel Natuur en samenleving vertoont vooral lagere lasten omdat het oude programma PMJP/ILG grotendeels is afgerond (€ 1,3 miljoen) en vanwege bijzondere uitgaven in 2016 door de schikking van een langlopend geschil met het Ministerie van Economische Zaken (€ 2,2 miljoen).

Plandoel Toerisme en Recreatie komt verder in de uitvoering. De lasten nemen in 2017 ten opzichte van 2016 toe door vergrote inzet ten behoeve van herinneringstoerisme (€ 1,7 miljoen). De lagere lasten in 2017 voor het plandoel Versterken land- en tuinbouw worden enerzijds veroorzaakt door eenmalige middelen in 2016 voor Next Garden (€ 3 miljoen), de business case PIP Bommelerwaard (€4,6 miljoen) én de afwikkeling van de projecten Land van Maas en Waal en Overbetuwe Oost (€ 0,9 miljoen). Daarnaast zal voor Kavelruil (€

0,6 miljoen) en Greenport (€ 0,7 miljoen) in 2017 meer uitgegeven worden. Op het plandoel Breedband is onze rol gewijzigd in een coördinerende en adviserende rol. Hierdoor nemen de lasten ten opzichte van af met € 0,8 miljoen.

4 Regionale bereikbaarheid & regionaal openbaar vervoer			
Bedragen x € 1.000			
	Lasten	Baten	Saldo
Begroot 2016 na Najaarsnota	389.444	238.760	150.684
Begroot 2017	277.097	199.222	77.875
Vershil	-112.347	-39.538	-72.809
Plandoel			
	Lasten	Baten	Saldo
In stand houden en verbeteren van de kwaliteit van het fysieke netwerk	-52.779	-19.294	-33.485
Versterken van de (sociale en economische) bereikbaarheid in de drie stedelijke netwerken	-8.217	-11.605	3.387
Versterken en benutten van de grootste (internationale) verbindingen	4.172	-	4.172
Ontsluiten van (basis)voorzieningen buiten de drie stedelijke netwerken	-55.523	-8.639	-46.884
Totaal	-112.348	-39.538	-72.810

Toelichting aanmerkelijke verschillen

Inzake het plandoel 'In stand houden en verbeteren van de kwaliteit van het fysieke netwerk' zijn de lasten in 2017 per saldo lager vanwege o.a. het verplicht activeren van investeringen met een maatschappelijk nut (€ 45,5 miljoen) en het project A348 (€ 5,4 miljoen) in het kader van de Robuuste investeringsimpuls. Daarnaast zijn de lasten in de Begroting 2017 lager ten opzichte van de vorige begroting inzake OV voorzieningen voor het project Toiletten op stations (€ 1,8 miljoen) in 2016. De baten zijn in 2017 o.a. lager door de ontvangst in 2016 van de rijksbijdrage voor de spoorverbinding Arnhem-Duitsland (€ 6,1 miljoen) en de ontvangen bijdrage kader Beter Benutten (€ 11,6 miljoen) via de decentralisatie uitkering verkeer en voer.

Bij het plandoel 'Versterken van de (sociale en economische) bereikbaarheid in de drie stedelijke netwerken' zijn de lasten in 2017 met name lager (€ 12 miljoen) in verband met de nieuwe samenwerkingsovereenkomst basismobiliteit 2017-2019, waarbij de regio's de organisatie van de basismobiliteit op zich nemen en waarbij de provincie budget en expertise beschikbaar stelt om tot een optimaal vervoeraanbod te komen. Hierdoor vindt er een verschuiving in de lastneming plaats. Een groot deel van de lastneming voor 2017 zal plaatsvinden in 2016. Daarnaast wordt in 2017 voor infrastructuur Stedelijke netwerken meer op de begroting gezet in verband met de uitvoering van het project Rijnbrug Rhenen Foodvalley (€ 5 miljoen). De baten zijn in 2017 lager door de nieuw samenwerkingsovereenkomst basismobiliteit 2017-2019 waardoor de gemeentelijke bijdrage is vervallen (€ 6

mln.) en door minder te verwachte rijksbijdrage (€ 5,8 mln.) in het kader van projecten van de voormalige Stadsregio. De rijksbijdrage voor deze projecten hebben wij in 2016 ontvangen en zal de komende jaren tot besteding komen.

Bij het plandoel 'Versterken en benutten van de grootste (internationale) verbindingen' zijn de lasten hoger in 2017 door de start van de planvoorbereiding Railterminal Gelderland (€ 1 miljoen) en de spoorverbinding Arnhem-Duitsland (€ 3,6 miljoen).

De lastenverlaging in het plandoel 'Ontsluiten van (basis)voorzieningen buiten de drie stedelijke netwerken' komt vanwege de nieuwe samenwerkingsovereenkomst basismobiliteit 2017-2019, waarbij de regio's buiten de stedelijke netwerken de organisatie van de basismobiliteit op zich nemen en waarbij de provincie budget en expertise beschikbaar stelt om tot een optimaal vervoeraanbod te komen. Hierdoor vindt er een verschuiving plaats in de lastneming. Een groot deel van de lastneming voor 2017 zal plaatsvinden in 2016 (€ 9 miljoen). Daarnaast zijn de lasten lager vanwege het verplicht activeren van investeringen met een maatschappelijk nut (€ 51,6 miljoen). De baten zijn in 2017 lager door de nieuw samenwerkingsovereenkomst basismobiliteit 2017-2019 waardoor de gemeentelijke bijdrage is komen te vervallen (€ 6,5 miljoen) en door minder te verwachte bijdrage derden aan de grote infrastructurele werken (€ 2 miljoen).

5 Regionale economie			
Bedragen x € 1.000			
	Lasten	Baten	Saldo
Begroot 2016 na Najaarsnota	96.868	47.052	49.816
Begroot 2017	66.830	19.387	47.443
Verschil	-30.037	-27.665	-2.373
Plandoel			
	Lasten	Baten	Saldo
Versterken MKB breed	-19.791	-22.550	2.759
Versterken werklocaties	982		982
Versterken partnerschap en uitvoering beleid	70		70
Maximaliseren benutten Europese programma's	40	81	-41
Versterken buitenlandse betrekkingen en lobby	78		78
Met sport bijdragen aan een aantrekkelijk Gelderland	-1.619		-1.619
Organiseren Giro evenement	-9.796	-5.196	-4.601
Totaal	-30.037	-27.665	-2.372

Toelichting aanmerkelijke verschillen

Eind 2015 is het Gelderland Sport! 2016-2019 (PS2015-589) vastgesteld en in juni 2016 hebben uw Staten het beleidskader Economie: samen werken aan de economie van de toekomst (PS2016-385) vastgesteld. In 2017 gaan we hier verder uitvoering aan geven en ramen we hiervoor € 3,6 miljoen meer lasten dan in 2016. Wij stellen u ook in deze begroting voor om hiervoor middelen beschikbaar te stellen (zie hoofdstuk Overige onderwerpen, onderdeel beschikbaarstellingen).

De tabel hierboven laat echter een forse daling van de begrote lasten en baten zien, met name bij plandoel Versterken MKB Breed. Dit komt in eerste instantie doordat in 2016 de Robuuste Investeringsimpuls is beëindigd waarvoor € 1,4 miljoen aan lasten en € 5,0 miljoen aan baten waren begroot. Ook het Europese programma GO Efro 2007-2013 is in 2016 afgerond, waarvoor € 29 miljoen aan lasten en € 28 miljoen aan baten waren begroot. Met ingang van 2017 komen deze onderdelen zowel bij de lasten als bij de baten niet meer terug op de begroting. De baten voor EFRO OP Oost 2014-2020 zijn juist met € 10,4 miljoen toegenomen ten opzichte van 2016. Dit geldt ook voor de lasten, deze zijn met € 12,5 miljoen toegenomen. Dit heeft te maken met het verloop van het programma. De eerste jaren zijn opstartjaren geweest, nu begint het programma te lopen, worden er meer projecten afgewikkeld en zijn er meer baten en lasten te verwachten.

In 2016 zijn meer lasten geraamd voor meerjarige subsidieverplichtingen (bijna € 5,0 miljoen). De lasten van meerjarige subsidieprojecten worden over de looptijd van het subsidieproject geraamd, naar rato van voortgang van onderliggende activiteiten. Bij het plandoel Met sport bijdragen aan een aantrekkelijk Gelderland blijkt dat we in 2017, in afwachting van het Gelders Sportakkoord, minder lasten voor meerjarige subsidieverplichtingen verwachten. Het organiseren van het Giro evenement heeft in 2016 plaatsgevonden

en daarmee is dit plandoel afgerond. Hiervoor stonden in 2016 € 9,8 miljoen aan lasten en € 5,2 miljoen aan baten op de begroting.

6 Cultuur & erfgoed			
Bedragen x € 1.000			
	Lasten	Baten	Saldo
Begroot 2016 na Najaarsnota	30.439	1.671	28.768
Begroot 2017	38.490	1.671	36.819
Vershil	8.051	-	8.051
Plandoel			
	Lasten	Baten	Saldo
We versterken het maken van cultuur, ontwikkelen van erfgoed en de beleving van cultuur en erfgoed	8.051	-	8.051
Totaal	8.051	-	8.051

Toelichting aanmerkelijke verschillen

De verschillen voor Cultuur & Erfgoed worden met name veroorzaakt door de middelen die vanuit het coalitieakkoord beschikbaar zijn gesteld voor de uitvoering van de beleidsnotitie Beleef het mee! (PS2016-382). De nog te beschikken € 19,9 miljoen wordt evenredig verdeeld over 3 jaar. Dat betekent voor 2017 dat er € 6,6 miljoen extra middelen worden ingezet ten opzichte van 2016. Daarnaast is er een verhoging van de lasten door een aanpassing in het bestedingsritme van de zogenaamde meerjarige subsidies. Zoals benoemd bij de Najaarsnota (PS2016-579) vinden meerdere vaststellingen in 2017 plaats waardoor de lasten in 2017 hoger zijn. Ook is er invulling gegeven aan twee moties: 16M48 met betrekking tot Omroep Gelderland voor € 1,3 miljoen en 16M53 met betrekking tot Sjoel Elburg voor € 0,3 miljoen. De lasten zijn verhoogd ten laste van het begrotingssaldo, zie ook het volgende hoofdstuk Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting onderdeel begrotingssaldo. Deze stijgingen worden gecompenseerd door een daling van de lasten in het kader van de Robuuste Investeringsimpuls die in 2016 is afgerond.

7 Kwaliteit van het openbaar bestuur			
Bedragen x € 1.000	Lasten	Baten	Saldo
Begroot 2016 na Najaarsnota	4.084	64	4.020
Begroot 2017	7.174	64	7.110
Vershil	3.090	-	3.090
Plandoel			
	Lasten	Baten	Saldo
Strategie, kennis en innovatie			-
Sterk provinciaal bestuur	25		25
Sterk bestuur in Gelderland	3.665		3.665
Toezicht lokale overheden	-600		-600
Totaal	3.090	-	3.090

Toelichting aanmerkelijke verschillen

Voor Sterk Bestuur in Gelderland hebben in 2016 de verkenningen plaatsgevonden. Deze verkenningen waren gericht op de lokale en regionale bestuurskracht van gemeenten en regio's. Gedeputeerde Algemeen Bestuur heeft daartoe namens het college gesprekken met Gelderse gemeenten en regiobesturen gevoerd. In 2017 zullen in het vervolg daarop een groeiend aantal bestuurskrachtttrajecten van gemeenten worden ondersteund, zoals bij de gemeente Rijnwaarden/Zevenaar, wat een totale lasten toename van € 3,7 miljoen geeft. Voor het plandoel Toezicht lokale overheden wordt de bijdrage in het kader van de herindeling Groesbeek/Millingen/Ubbergen in 2016 afgerekend. Dit plandoel laat daarom € 0,6 miljoen minder aan lasten zien in 2017.

Mens & Middelen			
Bedragen x € 1.000			
	Lasten	Baten	Saldo
Begroot 2016 na Najaarsnota	137.034	5.631	131.404
Begroot 2017	141.619	6.316	135.303
Vershil	4.585	685	3.900
Plandoel			
	Lasten	Baten	Saldo
Mens en Middelen	4.585	685	3.900
Totaal	4.585	685	3.900

Toelichting aanmerkelijke verschillen

De lasten van Mens en Middelen nemen in 2017 toe vanwege de loon- en prijsindex (€ 1,9 miljoen) en het CAO akkoord (€ 0,6 miljoen) dat per april 2016 is gesloten. Daarnaast wordt er meer capaciteit ingezet voor de uitvoering van het Coalitieakkoord (€ 2,3 miljoen).

Algemene dekkingsmiddelen en Overige			
Bedragen x € 1.000			
	Lasten	Baten	Saldo
Begroot 2016 na Najaarsnota	8.845	376.457	-367.612
Begroot 2017	7.834	374.297	-366.463
Vershil	-1.011	-2.160	1.149
Plandoel			
	Lasten	Baten	Saldo
	-1.011	-2.160	1.149
Totaal	-1.011	-2.160	1.149

Toelichting aanmerkelijke verschillen

De algemene dekkingsmiddelen en overige in de Begroting 2017 kennen ten opzichte van 2016 zowel lagere baten als lasten. De lagere baten worden met name veroorzaakt door de lage rentestand, waardoor het beleggingsresultaat (obligaties & schatkistbankieren) achter blijft (€ 5,5 miljoen), en omdat er minder dividend wordt uitgekeerd door Vitens en Alliander (€ 6,1 miljoen). Daar tegenover staan hogere baten uit opcenten Motorrijtuigenbelasting (€ 6 miljoen) en het provinciefonds (€ 2,7 miljoen). Het verschil in lasten wordt met name veroorzaakt doordat er minder wordt afgeschreven op het saldo agio/disagio. Hierdoor vallen de lasten lager uit.

Overzicht van incidentele baten en lasten

Conform artikel 19 en 23 van het BBV geven we onderstaand een overzicht van de incidentele lasten en baten, ook in meerjarig kader. Per kerntaak worden de belangrijkste posten gespecificeerd.

Het overzicht van de incidentele lasten ziet er als volgt uit:

Incidentele lasten					
Bedragen x € 1.000					
Kerntaak	Toelichting/onderwerp	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
1 - Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & ...	Gelderse Grote Rivieren	10.511	25.520	-	-
	Klimaatadaptatie	1.850	2.256	1.384	500
	Leefbaarheid	6.510	4.910	4.682	682
	Nog te programmeren middelen Gebiedsopgaven	7.665	-	-	-
	Regionale samenwerkingsprogramma's	12.991	4.286	-	-
	Ruimtelijke ordening	507	507	607	207
	Waterbeheer	147	22	20	20
	Waterbeheer EGH voorziening	1.379	1.079	1.079	1.079
	Wonen	12.524	5.699	831	-
2 - Milieu, energie & klimaat	Bodemverontreiniging	203	-	-	-
	Fysieke Veiligheid	765	100	100	-
	Geluid	77	-	-	-
	Klimaat en energie	19.955	17.187	15.746	6.460
	Lucht	362	237	236	-
	Ondergrond	8.577	7.745	5.690	5.255
	Opdrachtgeversschap Omgevingsdiensten	200	200	200	200
3 - Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden	Breedband	250	-	-	-
	Overige natuur en landschap	817	854	250	250
	Versterken toerisme en recreaties	4.492	2.142	1.980	-
	Versterking Land en Tuinbouw	5.905	6.823	5.203	3.576

Incidentele lasten					
Bedragen x € 1.000					
Kerntaak	Toelichting/onderwerp	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
4 - Regionale bereikbaarheid & regionaal openbaar vervoer	Investeren in bestaande netwerken	26.103	69.500	48.867	38.504
	Ontsluiten basisvoorzieningen landelijk gebied	15.418	7.653	14.920	16.136
	Versterken bereikbaarheid stedelijke netwerken	46.875	17.540	11.302	740
	Versterken en benutten corridors	12.458	1.910	1.736	-
5 - Regionale economie	Economische ontwikkeling	5.371	3.040	400	-
	Europese programma's EFRO 2007 - 2013	199	199	199	199
	Maximaliseren benutten Europese programma's	574	574	574	574
	OP EFRO - Oost 2014-2020	850	825	825	825
	PP Topsectoren	9.291	1.000	1.000	-
	Promotie en acquisitie	137	-	-	-
	Sport	6.589	4.893	1.525	-
	Versterken partnerschap en uitvoering beleid	600	600	600	-
	Versterking MKB (ondernemerschap, innovatie en arbeidsmarkt)	34.376	36.199	32.205	15.359
	Versterking werklocaties	3.347	350	350	690
6 - Cultuur en Erfgoed	Cultuur	57	-	-	-
	Cultuurhistorie	430	80	-	-
	Duurzaam behoud Gelders erfgoed	16.903	11.434	10.224	10.224
	Instandhouding Culturele Infrastructuur	39	-	-	-
	Versterking zelfredzaamheid	9.156	155	-	-
7 - Kwaliteit van het openbaar bestuur	Sterk Bestuur	4.200	4.375	690	-
Mens & Middelen	Mens en Middelen	2.566	1.698	1.698	1.698
Algemene dekkingsmiddelen en overige	Algemene dekkingsmiddelen	6.100	4.900	4.100	3.900
Eindtotaal		297.325	246.493	169.223	107.079

Het overzicht van incidentele baten ziet er als volgt uit:

Incidentele baten		Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Bedragen x € 1.000					
Kerntaak	Toelichting/onderwerp				
1 – Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	Klimaatadaptatie	1.244	-	-	-
	Ruimtelijke ordening	7	7	7	7
	Waterbeheer	-	-	-	-
	Waterbeheer EGH voorziening	1.379	1.079	1.079	1.079
	Wonen	360	-	-	-
2 – Milieu, energie & klimaat	Fysieke Veiligheid	665	-	-	-
	Klimaat en energie	7.247	11.864	11.600	5.004
	Lucht	125	-	-	-
	Ondergrond	3.490	3.490	3.490	3.490
	Opdrachtgeverschap Omgevingsdiensten	200	200	200	200
3 – Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden		-	-	-	-
4 – Regionale bereikbaarheid & regionaal openbaar vervoer	Investeren in bestaande netwerken	-	-	-	-
	Ontsluiten basisvoorzieningen landelijk gebied	11.760	102	469	4.650
	Versterken bereikbaarheid stedelijke netwerken	2.607	1.328	35.000	-
	Versterken en benutten corridors	23.241	2.294	335	-2.500
5 – Regionale economie	OP EFRO – Oost 2014-2020	-	-	375	-
	Versterking MKB (ondernemerschap, innovatie en arbeidsmarkt)	574	557	557	557
6 – Cultuur en Erfgoed	Duurzaam behoud Gelders erfgoed	18.684	24.451	23.038	11.417
7 – Kwaliteit van het openbaar bestuur		1.671	1.671	1.671	1.671
Mens & Middelen	Mens en Middelen	4.465	4.473	4.473	4.473
Algemene dekkingsmiddelen en overige	Algemene dekkingsmiddelen	70.827	71.080	72.675	75.764
Eindtotaal		148.546	122.597	154.970	105.813

Structurele mutaties reserves

Conform artikel 19 en 23 van het BBV treft u onderstaand een overzicht aan van de geraamde structurele dotaties en onttrekkingen aan de reserves.

Bij kerntaak 3 Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden betreffen de structurele mutaties een gedeelte van de decentralisatieuitkering Natuur. Ook bij kerntaak 4 regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer is er sprake van structurele mutaties, dit zijn mutaties in het kader van groot onderhoud van wegen. Bij kerntaak 6 Cultuur en erfgoed gaat het om een structurele dotatie in het kader van de decentralisatieuitkering monumentenzorg. Tenslotte is er bij Algemene dekkingsmiddelen en overige sprake van een gedeelte van de beleggingsopbrengsten en dividenden die structureel van aard zijn.

Structurele mutaties reserves	2017				2018			2019			2020		
Bedragen x € 1000													
Naam reserve	Geraamde stand 1-1-2017 na Najaarsnota	Geraamde dotaties	Geraamde onttrekkingen	Geraamde stand 31-12-2017	Geraamde dotaties	Geraamde onttrekkingen	Geraamde stand 31-12-2018	Geraamde dotaties	Geraamde onttrekkingen	Geraamde stand 31-12-2019	Geraamde dotaties	Geraamde onttrekkingen	Geraamde stand 31-12-2020
3 - Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden	147.477	46.349	40.360	153.466	33.974	56.770	130.670	29.384	52.345	107.709	29.384	50.781	86.312
4 - Regionale bereikbaarheid & regionaal openbaar vervoer	14.590	182.180	158.176	38.594	183.006	181.023	40.577	182.997	174.559	49.015	182.766	172.580	59.201
6 - Cultuur en erfgoed	6.059	6.135	-	12.194	6.135	-	18.329	6.135	-	24.464	6.135	-	30.599
Algemene dekkingsmiddelen en overige	-	45.742	-	45.742	45.742	-	91.484	45.742	-	137.226	45.742	-	182.968
Totaal	168.126	280.406	198.536	249.996	268.857	237.793	281.060	264.258	226.904	318.414	264.027	223.361	359.080

Structureel en reëel evenwicht

Het ministerie van BZK toetst provincies op het structureel en reëel evenwicht van de begroting. Hiervan is sprake indien, op basis van het bestaande beleid en het vastgestelde nieuwe beleid, de voor het jaar 2017 geraamde structurele lasten worden gedekt door structurele baten en de incidentele lasten worden gedekt door incidentele of structurele baten.

Het totaal van de structurele lasten (€ 427 miljoen) en de structurele dotaties aan reserves (€ 280 miljoen) komt op € 707 miljoen. Het totaal van de structurele baten (€ 525 miljoen) en de structurele onttrekkingen aan de reserves (€ 199 miljoen) komt op € 724 miljoen.

Uit voorgaande berekening blijkt dat de structurele lasten worden gedekt door structurele baten, er is dus sprake van een structureel en reëel evenwicht van de begroting.

Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

Financiële positie

De financiële positie van de provincie wordt door twee aspecten bepaald:

- Het begrotingssaldo
- De vrij programmeerbare ruimte in de reserve Algemene dekkingsmiddelen en overige

Voorheen werd de vrije ruimte in de Algemene reserve ook in bovenstaand rijtje genoemd. In de Algemene reserve houden we enkel middelen aan als 'buffer' in het kader van het weerstandsvermogen, zie ook de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in het hoofdstuk 'Paragrafen' van deze Begroting. Een overschot of tekort wordt verrekend met de vrij programmeerbare ruimte in de reserve Algemene dekkingsmiddelen en overige.

Onderstaand worden het begrotingssaldo en de vrij programmeerbare ruimte in de reserve Algemene dekkingsmiddelen en overige nader toegelicht.

Begrotingssaldo

Het begrotingssaldo is het verschil tussen de geraamde baten en geraamde lasten en daarmee geeft het een prognose van het jaarrekeningresultaat. Het begrotingssaldo is het geraamde overschot of tekort van enig jaar.

De mutaties op het begrotingssaldo hebben wij ten behoeve van de leesbaarheid en transparantie in twee categorieën ingedeeld. De eerste categorie handelt over de mutaties als gevolg van staand beleid of exogene factoren. In de tweede categorie stellen wij uw Staten voor om een aantal knelpunten op te lossen door additionele middelen beschikbaar te stellen.

Wij geven, zoals gebruikelijk, het begrotingssaldo weer in miljoenen, afgerond op één decimaal. Hiermee bieden wij uw Staten op een inzichtelijke en globale wijze inzicht in de mutatie van onze financiële positie. De concrete bedragen zijn echter leidend, deze maken ook deel uit van de individuele weergave in de kerntaken, zoals deze in de kerntaken zijn opgenomen.

Bedragen x € 1 mln.		2017	2018	2019	2020
Begrotingssaldo na Najaarsnota 2016		8,4	7,8	10,2	8,0
Categorie I: mutaties a.g.v. staand beleid of exogene factoren					
1	Opcenten motorrijtuigenbelasting	4,7	4,8	4,8	4,9
2	Vrijval oude Coalitieakkoord middelen	2,4	1,4	0,8	
3	Vrijval budget Sociaal profiel				9,5
4	Opheffen blokkade Stamkapitaal i.v.m. aanvulling exploitatie	-13,3	-13,3	-13,3	-13,3
5	Provinciefonds septembercirculaire	2,6	5,9	8,1	13,8
6	Onderhoud wegen		pm	pm	pm
7	Leefbaarheid				pm
Categorie II: Knelpunten					
8	Sjoel Elburg	-0,3			
9	Omroep Gelderland	-1,3	pm	pm	pm
10	Toiletten op regionale stations	-2,8			
	Afronding	0,1			
Begrotingssaldo na Begroting 2017		0,5	6,6	10,6	22,9

Toelichting per onderdeel begrotingssaldo

1. Opcenten motorrijtuigenbelasting

Zoals gemeld in het vervolgvoorstel bij de Najaarsnota 2016 (PS2016-579) hebben we de raming van de opcenten motorrijtuigenbelasting geactualiseerd en meerjarig verwerkt in deze Begroting.

2. Vrijval oude Coalitieakkoord middelen

In het vervolg op de Voorjaarsnota 2016 (PS2016-404) vallen er in deze Begroting middelen vrij vanuit het voorgaande coalitieakkoord. Het betreffen middelen met betrekking tot verplaatsing intensieve veehouderij (2017 en 2018) en verplaatsing glastuinbouw (2019).

3. Vrijval budget sociaal profiel

Eerder hebben wij al met uw Staten gedeeld dat op basis van 'Kompas 2020' er geen provinciale taken meer liggen op het sociale vlak. Vóór Kompas 2020 lagen die taken er wel en was er ook structureel budget beschikbaar om deze taken uit te voeren. In de huidige coalitieperiode wordt deze financiële ruimte benut voor de opgave Leefbaarheid. Wij zien voor deze opgave ook wel een structurele component, al zal die aanmerkelijk kleiner zijn dan wat eerder het 'sociaal profiel' was. In deze actualisatie van het begrotingssaldo laten wij het structurele bedrag van het oude 'sociaal profiel' vrijvallen en nemen wij een pm-post op voor de structurele consequenties voor de opgave Leefbaarheid. Zie ook punt 7.

4. Opheffen blokkade stamkapitaal i.v.m. aanvullen exploitatie

Vanuit vorige bestuursperiodes is besloten om een deel van het rendement uit vermogensbeheer aan te wenden voor het structureel aanvullen van de exploitatie. Het gaat dan om een bedrag van € 13,3 miljoen. In het vervolgvoorstel van de Voorjaarsnota 2016 hebben wij uw Staten aangegeven dat wij de structurele meevaller vanuit het begrotingssaldo

mogelijk willen inzetten voor het opheffen van de blokkade in verband met het aanvullen van de exploitatie. In deze Begroting is dat verwerkt.

5. Provinciefonds septembercirculaire

In de septembercirculaire zien wij een structurele meevaller. Het Rijk verhoogt zijn uitgaven en via het systeem van 'samen trap op, samen trap af' stijgt dan de omvang van het provinciefonds mee. Tevens wordt door de invoeging van de BDU de verhoging van het accres berekend over een grotere basis.

6. Onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen

In uw vergadering van november 2016 is de nota infrastructurele kapitaalgoederen geagendeerd. Op basis van het onderhoudsniveau 'sober en doelmatig' is de budgetbehoefte voor onderhoud € 7,3 miljoen hoger dan het huidige budget. Momenteel hanteren wij voor het begrotingssaldo nog een pm post omdat wij nog onderzoeken of het budget kan worden verlaagd. Wij denken daarbij aan innovaties, ketensamenwerking in de uitvoering en/of besparingen door éénmalige investeringen door te voeren. Dit hebben wij ook in de nota aangegeven. In de Voorjaarsnota 2017 vullen wij de pm post concreet in.

7. Leefbaarheid

De opgave Leefbaarheid wordt in deze coalitieperiode gedekt uit de structurele middelen van wat eerder 'Sociaal profiel' was. Zie ook punt 4 van deze actualisatie. In de Midterm review willen wij graag met uw Staten van gedachten wisselen over de (structurele) opvolging van de opgave Leefbaarheid en de financiële consequenties die hiermee zijn gemoeid. Hiertoe zetten wij deze post op dit moment op pm.

8. Sjoel Elburg

Bij Voorjaarsnota 2016 hebben uw Staten motie 16M53 Museum Sjoel te Elburg aangenomen. Met het oog hierop stellen wij voor om ter uitvoering van de motie € 300.000 beschikbaar te stellen vanuit de algemene middelen voor de realisatie van de afronding van de uitbreiding, verbouwing en inrichting van de Sjoel. Zie ook onderdeel Reactie op moties en toezeggingen in hoofdstuk Beleidsmatige en financiële actualisatie van deze Begroting.

9. Omroep Gelderland

Bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2016 hebben uw Staten de motie 16M48 aangenomen. Met het oog hierop stellen wij uw Staten voor om voor 2017 een bedrag van € 1.250.000 ter beschikking te stellen vanuit de algemene middelen voor versterking van de regionale identiteit en verbinding (€ 1.108.000) en anderzijds het realiseren van een versterking van de lokale journalistiek in Gelderland (€ 142.000). De jaren 2018 t/m 2020 hebben wij op pm gezet en dit zullen wij betrekken bij de Midterm review/Voorjaarsnota 2017. Zie voor een nadere toelichting over dit onderwerp de statenbrief die uw Staten rondom de behandeling van deze begroting ontvangen.

10. Toiletten op regionale stations

In de vergadering van de commissie Bereikbaarheid en Openbaar vervoer en Cultuur op 14-09-2016 is de statenbrief 'Toiletten op regionale stations' (PS2016-585) behandeld. Daarbij hebben wij aangegeven met een voorstel te komen om op 22 regionale stations toiletten te realiseren. Met het oog hierop stellen wij uw Staten voor om voor 2017 een bedrag van € 2.800.000 ter beschikking te stellen vanuit de algemene middelen.

Vrij programmeerbare ruimte reserve Algemene dekkingsmiddelen en overige

In het onderdeel "Algemene Dekkingsmiddelen en overige" ramen en verantwoorden wij onder andere de ontvangsten van het vermogensbeheer en het dividend. De vrij programmeerbare ruimte van deze reserve betrekken we bij de verdeling van middelen over de investeringsopgaven die voortvloeien uit het coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland'. Na Voorjaarsnota 2016 is er nog een bedrag van € 4,5 miljoen te genereren uit 'vrijval / meevallers / aanpassing van de programma's' en dat bedrag wordt in deze Begroting ingevuld.

Vanaf deze Begroting presenteren wij de vrij programmeerbare ruimte reserve Algemene dekkingsmiddelen en overige op basis van de mutaties, conform het begrotingssaldo.

Hiermee zijn de beide overzichten die gaan over de financiële positie op dezelfde wijze opgezet.

Bedragen x € 1 mln.		2017	2018	2019	2020
Vrij programmeerbare ruimte na Najaarsnota 2016		0,0	9,6	-2,6	92,1
Mutaties Begroting 2017					
1	Vermogensbeheer	-1,1	-3,1	-4,7	0,6
2	Opheffen blokkade Stamkapitaal i.v.m. aanvulling exploitatie	13,3	13,3	13,3	13,3
3	Terugbetaling aan Stamkapitaal i.v.m. één reserve per kerntaak	-21,4	21,4		
4	Investeringsopgave "Ruimte voor Gelderland"	-4,5			
5	Aanpassing Algemene reserve i.v.m. noodzakelijk weerstandsvermogen	30,8			
6	Aanpassing 5% bijdrage Energietransitie				0,8
Vrij programmeerbare ruimte na Begroting 2017 incl mutaties		17,1	41,2	6,0	106,9
Reserveringen					
7	Deltaprogramma waterveiligheid	€ 50 - € 70 mln.			-2,0
Vrij programmeerbare ruimte na Begroting 2017 incl mutaties en reserveringen		17,1	41,2	6,0	104,9

Toelichting per onderdeel

1. Vermogensbeheer

Dit betreft de ontvangsten van vermogensbeheer en schatkistbankieren verminderd met de kosten van de beleggingen. De kosten van beleggingen bestaan voornamelijk uit kosten van meegekochte rente in obligaties (agio). De bedragen in het overzicht betreffen de mutaties naar aanleiding van een geactualiseerde raming.

2. Opheffen blokkade Stamkapitaal i.v.m. aanvulling exploitatie

Vanuit vorige bestuursperiodes is besloten om een deel van het rendement uit vermogensbeheer aan te wenden voor het structureel aanvullen van de exploitatie. Het gaat dan om een bedrag van € 13,3 miljoen. In het vervolgvoorstel van de Voorjaarsnota 2016 (PS2016-404) hebben wij uw Staten aangegeven dat wij de structurele meevaller vanuit het begrotingssaldo mogelijk willen inzetten voor het opheffen van de blokkade in verband met het aanvullen van de exploitatie. In deze Begroting is dat verwerkt.

3. Terugbetaling aan Stamkapitaal i.v.m. één reserve per kerntaak

Vanaf 2015 is er sprake van een lening uit het Stamkapitaal, met name als gevolg van uw besluit (PS2014-764<http://begrotingscyclus.gelderland.nl/2015Begroting/Paginas/Overzicht.aspx>) omtrent één reserve per kerntaak. De terugbetaling van deze lening, de aanvulling van het Stamkapitaal, verloopt via de vrij programmeerbare ruimte reserve Algemene dekkingsmiddelen en overige. In 2015 en 2016 zijn reeds bedragen terugbetaald, in 2017 betalen we het laatste deel van € 21,4 miljoen terug.

4. Investeringsopgave "Ruimte voor Gelderland"

In deze Begroting zijn voor de investeringsopgaven in het kader van het coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland' middelen de laatste benodigde middelen verdeeld over de verschillende kerntaken. Het betreft een bedrag van € 4,5 miljoen.

5. Aanpassing Algemene reserve i.v.m. noodzakelijk weerstandsvermogen

In de Algemene reserve houden we enkel middelen aan als 'buffer' in het kader van het weerstandsvermogen. Een overschot of tekort wordt verrekend met de vrij programmeerbare ruimte in de reserve Algemene dekkingsmiddelen en overige. In dat kader wordt er € 30,8 miljoen vanuit de Algemene reserve toegevoegd aan de vrij programmeerbare ruimte reserve Algemene dekkingsmiddelen en overige. Zie voor een nadere toelichting de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in het hoofdstuk 'Paragrafen' van deze Begroting.

6. Aanpassing 5% bijdrage Energietransitie

Conform uw Statenbesluit PS 2007-333 zal 5% van de ontvangen dividenden Alliander (voorheen Nuon) en de opbrengst van het vermogensbeheer ingezet worden voor klimaatvriendelijke en energiezuinige beleid. De bedragen in het overzicht betreffen de mutaties naar aanleiding van een geactualiseerde raming

7. Deltaprogramma waterveiligheid

Conform uw besluit in de Voorjaarsnota 2015 PS2015-393 is er een reservering opgenomen met betrekking tot het Deltaprogramma waterveiligheid.

Meerjarige Investeringsagenda

Voor het agenderen en prioriteren van (lange) termijn doelstellingen -doelstellingen voorbij de coalitieperiode- hanteren wij de systematiek van de Meerjarige Investeringsagenda (MIA). In de MIA ramen wij de toekomstige baten uit het vermogensbeheer en de bestemming van die baten. Zoals wij eerder met u hebben gedeeld gaan wij spaarzaam om met de inzet van deze toekomstige dekkingsmiddelen. Het uitgangspunt dat beleid wordt uitgevoerd met middelen die in de betreffende coalitieperiode voor handen zijn blijft onverminderd van kracht en slechts bij hoge uitzondering kunnen toekomstige dekkingsmiddelen worden gealloceerd. En daarbij hanteren we dan het MIA.

Om een project in het MIA te plaatsen hebben uw Staten in de Voorjaarsnota 2015 (PS2015-393) de vereisten voor het 'toegangkaartje' vastgesteld. Projecten kunnen in de MIA worden opgenomen als:

1. Er sprake is van een concreet project, d.w.z een opgave met een duidelijke begin- en einddatum en een duidelijk op te leveren product.
2. De startdatum van de realisatie ligt in een toekomstige bestuursperiode.
3. Omvang van het project is substantieel van aard.

Dit overzicht is een doortrekking van het overzicht van de vrij programmeerbare ruimte reserve Algemene dekkingsmiddelen en overige. Onderstaand overzicht is nu ook op basis van mutaties opgezet.

Bedragen x € 1 mln.		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Vrij programmeerbare ruimte na Najaarsnota 2016		90,2	82,7	81,2	74,4	72,5	72,5	72,5	72,5	72,5	72,5	72,5
Mutaties Begroting 2017												
1	Vermogensbeheer	-1,0	-1,0	-1,0	-2,7	-2,7	-6,4	-6,4	-6,4	-6,4	-6,4	-6,4
2	Opheffen blokkade Stamkapitaal i.v.m. aanvulling exploitatie	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3
3	Aanpassing 5% bijdrage Energietransitie	1,0	1,4	1,5	2,0	2,2	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Vrij programmeerbare ruimte na Begroting 2017 incl mutaties		103,6	96,4	95,1	87,1	85,3	81,8	81,8	81,8	81,8	81,8	81,8
Reserveringen												
4	Deltaprogramma waterveiligheid	€ 50 - € 70 mln.	-6,0	-6,0	-8,0	-8,0	-8,0	-8,0	-8,0	-8,0	-8,0	-8,0
5	Garantstelling tolopbrengst A15	€ 35 mln.			-35,0							
Vrij programmeerbare ruimte na Begroting 2017 incl mutaties en reserveringen		97,6	90,4	52,1	79,1	77,3	73,8	73,8	73,8	73,8	81,8	81,8

Toelichting per onderdeel

Nummers 1 t/m 4:

Zie de toelichting van de vrij programmeerbare ruimte reserve Algemene dekkingsmiddelen en overige nummer 1, 2, 6 en 7.

5. Garantstelling tolopbrengst A15

Conform uw Statenbesluit PS2011-571 inzake de bijdrage aan de doortrekking van de A15 hebben uw Staten ook besloten een reservering te maken in verband met de garantstelling voor tolinkomsten. Op basis van informatie van Rijkswaterstaat in verband met de geplande oplevering (2021-2023) en de aard van de post, hebben we de € 35 miljoen geplaatst in 2023.

Geprognosticeerde balans

Naar aanleiding van het gewijzigde BBV hebben we onderstaand de geprognosticeerde balans opgenomen.

Vaste Activa				
Immateriële vaste activa	23.401	18.501	14.401	10.701
Saldo agio/diagio	23.401	18.501	14.401	10.701
Materiële vaste activa	155.124	229.396	254.615	258.098
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	95.539	173.143	201.591	206.867
Investeringen met een economisch nut	59.585	56.254	53.024	51.230
Financiële vaste activa	2.618.774	2.618.774	2.618.774	2.618.774
Kapitaalverstrekking aan Deelnemingen	91.077	91.077	91.077	91.077
Leningen aan openbare lichamen en deelnemingen	272.319	272.319	272.319	272.319
Overige uitzettingen	2.255.378	2.255.378	2.255.378	2.255.378
Vlottende Activa				
Vorraden	17.826	11.436	5.086	85
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	15.175	15.175	15.175	15.175
Overlopende activa	154.675	154.675	154.675	154.675
Rekening courant verhouding met het rijk	1.316.006	1.193.460	1.238.374	1.309.992

Vaste Passiva				
Eigen Vermogen	4.118.008	4.058.446	4.118.127	4.184.528
Voorzieningen	13.123	13.123	13.123	13.123
Vlottende Passiva				
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	78.067	78.067	78.067	78.067
Overlopende passiva	224.032	224.032	224.032	224.032

Toelichting geprognosticeerde balans

Bij het opstellen van de geprognosticeerde balans is uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

- Uitgegaan wordt van de eindbalans van de laatstvastgestelde jaarrekening, in dit geval de Jaarstukken 2015
- Vervolgens wordt het lopende begrotingsjaar toegevoegd conform de laatste ramingen uit de Najaarsnota, in dit geval de Najaarsnota 2016.
- Vervolgens worden de vier volgende jaren toegevoegd conform de begroting en meerjarenraming (in dit geval 2017 en 2018 t/m 2020).
- Voor de gegevens die niet beschikbaar zijn in het financieel systeem worden rekenregels gebruikt:
 - a. Sommige posten worden op nul geëxtrapoleerd;
 - b. Bij sommige posten wordt de eindstand van de laatstvastgestelde jaarrekening geëxtrapoleerd;
 - c. Om de balans in evenwicht te brengen wordt de post 'rekening courant verhouding met het Rijk' gehanteerd.

Emu saldo

Voor de berekening van het aandeel van Provincie Gelderland in het EMU-saldo wordt verwezen naar de paragraaf EMU-saldo in het hoofdstuk 'Paragrafen' van deze Begroting.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Onderstaand overzicht geeft inzicht in de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een vergelijkbaar volume.

Voor boekjaar 2017 is er geen sprake meer van een verplichting met betrekking tot vakantiegeld aangezien er per 1 januari 2016 sprake is van het Individueel KeuzeBudget (IKB). Dit houdt in dat het vakantiegeld in het boekjaar aan de medewerker ter beschikking wordt gesteld en er dus geen verplichting meer is aan het einde van het boekjaar.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen (bedragen x1.000)	2017	2018	2019	2020
Vakantiegeld	-	-	-	-
Werkloosheidsuitkeringen	100	100	100	100
Totaal	100	100	100	100

Staat van activa

Gelet op de artikelen 20 en 22 van het BBV wordt aandacht besteed aan de investeringen. Het BBV is gewijzigd en we zijn verplicht om vanaf 2017 investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut te activeren. Deze verplichting was al aanwezig voor investeringen met een economisch nut. Voor een aantal investeringen hanteren wij een ideaalcomplex, deze worden daarom niet in onderstaand overzicht meegenomen.

	2017	2018	2019	2020
Investerings met een economisch nut	13,7	0	0	0
Investerings met een maatschappelijk nut	95,5	78,6	30,2	9,3
Totale investeringen	109,2	78,6	30,2	9,3

Investerings- en financieringsstaat

Gelet op artikelen 20 en 22 van het BBV is onderstaand de investerings- en financieringsstaat opgenomen.

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2017	Vermeerderingen	Verminderings	Afschrijvingen	Stand per 31-12-2017
Investerings					
Immateriële activa	29.501			6100	23.401
Materiële activa (economisch)	50.129	13.653		4.197	59.585
Materiële activa (maatschappelijk)	0	95.539			95.539
Deelnemingen	91.077				91.077
Verstrekte vaste leningen	274.386		2.067		272.319
Obligaties	1.574.145		101.500		1.472.645
Schatkistbankieren	682.776				682.776
Hybride lening	99.957				99.957
a) Totaal investeringen	2.801.971		103.567	10.297	2.797.299
Financieringsmiddelen					
Algemene reserves	42.200		30.800		11.400
Bestemmingsreserves	4.127.387	689.078	709.857		4.106.608
Voorzieningen	13.123	1.379	1.379		13.123
Opgenomen vaste geldleningen	0				0
b) Totaal Financieringsmiddelen	4.182.710	690.457	742.036		4.131.131
Financieringsoverschot op basis van de begrotingscijfers (b-a)	1.380.739				1.333.832

Reserves

In onderstaand overzicht zijn de geraamde dotaties, onttrekkingen en standen van de algemene reserve, de kerntaakreserves en de reserve stamkapitaal opgenomen voor 2017 en in meerjarig kader.

Bedragen x € 1.000	Begroting 2017				Raming 2018			Raming 2019			Raming 2020		
Kerntaak	Geraamde stand 1-1-2017 na Najaarsnota	Geraamde Dotaties	Geraamde Onttrekkingen	Geraamde stand 31-12-2017	Geraamde Dotaties	Geraamde Onttrekkingen	Geraamde stand 31-12-2018	Geraamde Dotaties	Geraamde Onttrekkingen	Geraamde stand 31-12-2019	Geraamde Dotaties	Geraamde Onttrekkingen	Geraamde stand 31-12-2020
Algemene Reserve	42.200	0	30.800	11.400	0	0	11.400	0	0	11.400	0	0	11.400
Bestemmingsreserve													
1 - Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	182.826	10.148	54.927	138.047	32.650	45.848	124.849	44.729	7.517	162.061	170	1.202	161.029
2 - Milieu, energie & klimaat	61.365	11.626	23.735	49.256	19.773	14.589	54.441	21.984	10.672	65.752	9.272	6.711	68.313
3 - Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden	193.539	51.290	53.443	191.387	41.388	67.995	164.780	40.372	60.579	144.573	29.384	54.607	119.350
4 - Regionale bereikbaarheid & regionaal openbaar vervoer	411.005	196.836	226.162	381.679	195.422	245.080	332.020	236.467	222.869	345.619	181.654	194.334	332.939
5 - Regionale economie	94.765	2.583	47.319	50.030	17.011	27.545	39.496	23.704	19.327	43.873	1.566	6.099	39.341
6 - Cultuur en erfgoed	27.289	7.862	21.564	13.587	8.845	8.300	14.132	10.412	6.123	18.420	6.135	6.123	18.433
7 - Kwaliteit van het openbaar bestuur	9.465	0	4.200	5.265	0	4.375	890	0	690	200	0	0	200
Mens & Middelen	44.186	21.729	32.672	33.242	24.159	26.283	31.119	15.412	11.595	34.936	11.991	11.595	35.332
Algemene dekkingsmiddelen en overige	156.523	163.718	150.296	169.944	123.321	82.117	211.148	120.691	114.717	217.122	116.580	9.682	324.021
Reserve Stamkapitaal	2.946.424	127.747	0	3.074.171	0	0	3.074.171	0	0	3.074.171	0	0	3.074.171
Totaal bestemmingsreserve	4.127.387	593.539	614.318	4.106.608	462.570	522.132	4.047.046	513.771	454.089	4.106.727	356.752	290.352	4.173.128
Totaal	4.169.587	593.539	645.118	4.118.008	462.570	522.132	4.058.446	513.771	454.089	4.118.127	356.752	290.352	4.184.528

Algemene reserve:

De mutatie in de Algemene reserve (onttrekking van € 30,8 miljoen) heeft te maken met het benodigde weerstandsvermogen. Twee keer per jaar wordt het benodigde weerstandvermogen bepaald en daarop wordt de Algemene reserve aangepast. Zie ook het onderdeel 'vrij programmeerbare ruimte in de reserve Algemene dekkingsmiddelen en overige'.

Reserve stamkapitaal:

De mutatie in de reserve stamkapitaal (dotatie van € 127,7 miljoen) betreft de terugbetaling van de 'lening' uit deze reserve bij de instelling van één reserve per kerntaak. In 2017 wordt het laatste gedeelte van de lening afgelost, zodat de reserve stamkapitaal weer op niveau is. Zie ook het onderdeel 'vrij programmeerbare ruimte in de reserve Algemene dekkingsmiddelen en overige'.

Zie voor de verdere toelichting van de reserves bijlage 1 'Bestedingsplannen van de reserves'.

Voorzieningen

Er is sprake van twee voorzieningen, zie onderstaand verloopoverzicht.

Bedragen x € 1.000	Begroting 2017				Raming 2018			Raming 2019			Raming 2020		
Kerntaak	Geraamde stand 1-1-2017 na Najaarsnota	Geraamde Dotaties	Geraamde Onttrekkingen	Geraamde stand 31-12-2017	Geraamde Dotaties	Geraamde Onttrekkingen	Geraamde stand 31-12-2018	Geraamde Dotaties	Geraamde Onttrekkingen	Geraamde stand 31-12-2019	Geraamde Dotaties	Geraamde Onttrekkingen	Geraamde stand 31-12-2020
Voorziening APPA - pensioenen	8.318	0	0	8.318	0	0	8.318	0	0	8.318	0	0	8.318
Voorziening Grondwaterheffing EGH	4.804	1.379	1.379	4.804	1.079	1.079	4.804	1.079	1.079	4.804	1.079	1.079	4.804
Totaal	13.123	1.379	1.379	13.123	1.079	1.079	13.123	1.079	1.079	13.123	1.079	1.079	13.123

Voorziening APPA pensioenen:

Deze voorziening betreft de pensioenen van (oud-)gedeputeerden. Er zijn geen dotaties of onttrekkingen geraamd, aangezien de hoogte van de voorziening jaarlijks bij het opstellen van de Jaarstukken op basis van actuariële berekeningen wordt vastgesteld.

Voorziening Grondwaterheffing EGH:

De middelen in deze voorziening worden gebruikt voor onderhoud van de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater. De dotaties bestaan uit de te verwachten ontvangsten van externe partijen die grondwater onttrekken. De onttrekkingen aan de voorziening bestaan uit de lasten in het kader van de maatregelen die we nemen om het grondwater op peil te houden.

Specificatie stelposten

In de Voorjaarsnota stellen uw Staten de kaders vast voor de Begroting en de meerjarenraming. Dit betekent dat in de Voorjaarsnota 2016 (PS2016-404) de indexatie voor boekjaar 2017 en verder worden vastgesteld. Dat gebeurt op basis van de dan bekende budgetten die geïndexerd moeten worden. Tussen de Voorjaarsnota en de werkelijke verdeling in deze Begroting kunnen budgetten muteren waardoor stelposten in 2017 niet op 0 eindigen. In de Voorjaarsnota 2017 zal dit zoals gebruikelijk gecorrigeerd worden aan de hand van nieuwe indexatiegegevens.

Nog te verdelen Middelen Bedragen x € 1.000	2017	2018	2019	2020
Indexering van subsidiebudgetten Voor de indexering van subsidiebudgetten worden stelposten in de begroting opgenomen die in de betreffende jaarschijven aan de desbetreffende budgetten worden toegekend. De stelposten zijn afgestemd op de door uw Staten vastgestelde uitgangspunten voor de begroting.	-231	641	1.348	1.924
Loon- en prijsmutaties provincie Voor de indexering van provinciale loon- en prijsgevoelige budgetten worden stelposten in de begroting opgenomen die in de betreffende jaarschijven aan de desbetreffende budgetten worden toegekend. De stelposten zijn afgestemd op de door uw Staten vastgestelde uitgangspunten voor de begroting.	-9	2.245	4.358	6.468
Onvoorzien In de begroting is een bedrag voor 'onvoorzien' opgenomen. Dit is een verplichting vanuit het BBV.	50	50	50	50
Overige 'nog te verdelen middelen'	0	0	0	0
Totaal 'Nog te verdelen middelen'	-190	2.935	5.756	8.442

Taakvelden

In de herziening van het BBV worden taakvelden voorgeschreven. Taakvelden zijn eenheden waarin de kerntaken zijn onderverdeeld. De baten en lasten per taakveld en het verdelingsprincipe van de taakvelden over de kerntaken worden opgenomen in een bijlage bij de Begroting en de Jaarstukken.

Het overzicht van de taakvelden is opgenomen in bijlage 2 van deze Begroting.